

LUNDS UNIVERSITET

Krishantering utifrån ett medborgar- och praktikerperspektiv

Nicklas Guldåker

LUNDS UNIVERSITET

LUNDS UNIVERSITET

Krishantering utifrån ett medborgar- och praktikerperspektiv - Centrala begrepp

- Strategiutveckling
- Nyttiggörande av kunskap

LUNDS UNIVERSITET

Tvärvetenskap

- Jonas Borell, Åsa Ek, Roland Akselsson, Institutionen för Designvetenskaper, LTH, LU.
- Tuija Nieminen Kristoffersson, Nicklas Guldåker Institutionen för kulturgeografi och ekonomisk geografi, LU.
- Per Olof Hallin och Jerry Nilsson, Malmö Högskola.
- Kerstin Eriksson, Kurt Petersen avdelningen för Brandteknik och riskhantering, LTH, LU.
- David Bolin, Andreas Jakobsson, Georg Lindgren, Matematisk statistik, LTH, LU.

LUNDS UNIVERSITET

Forskningsämnen, några exempel

- Krishanteringsförmåga i offentliga organisationer
- Myndigheters problem och möjligheter att nå ut med adekvat hjälp i samband med katastrofer
- Vad är skyddsvärt?
- Naturrelaterade krissituationers frekvens och omfattning som underlag för krishanteringsstrategier
- Krishantering och hushåll
- Riskhantering på lokal nivå

LUNDS UNIVERSITET

1. Krishanteringsförmåga i offentliga organisationer

- Forskningens syfte är att ta fram verktyg som hjälper en organisation att utvärdera och (kontinuerligt) förbättra sin krishanteringsförmåga.
- Utveckla mätverktyg för säkerhetskultur och återkopplingsmetoder som stödjer utveckling av säkerhetskulturen.
- Proaktiv ansats. Metoder för självvärdering av processer, t.ex. RoS, kommunikation, lärande, en organisations säkerhetskultur.
- Empiri hämtas från bl.a. Region Skåne och Västra Götalandsregionen. Intervjuer, enkäter, etc.

LUNDS UNIVERSITET

2. Myndigheters problem och möjligheter att nå ut med adekvat hjälp i samband med katastrofer

- Myndigheter har begränsade resurser att hjälpa människor i krissituationer - ofta standardiserad hjälp t.ex. sängplatser efter stormen Gudrun och samtalsstöd efter tsunamien. Hjälpen motsvarar då inte alltid de drabbades behov.
- Osäkerhet kring vad allmänheten kan förvänta sig av myndigheterna. Påstridiga får hjälp fortare.
- Vid enskilda olyckor känner sig drabbade mindre prioriterade i jämförelse med katastrofer.
- Förslag på hur myndigheter kan agera:
  - Myndigheter kan agera offensivt och använda det handlingsutrymme som de har t.ex. tidigt skede kalla in förstärkning utifrån
  - Avdela personal till "ordinarie" olyckor - (omfall)
  - Klargöra den enskildes ansvar - t.ex. efter stormen Gudrun förklarade en kommun att elaggregat inte kan delas ut till enskilda - om djurhållning är resealed måste
  - Psykologiskt stöd behöver inte alltid vara samtal (som bönderna avbjöde) utan även information om myndigheters och enskildas ansvar - informationen blir självhjälp.

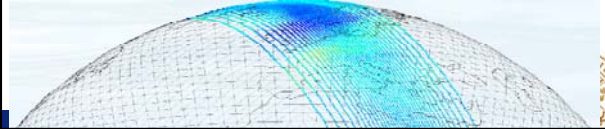
3. Vad är skyddsvärt?

- För att en organisation skall kunna identifiera relevanta hot och riskkällor i en risk- och sårbarhetsanalys måste ett av de första stegen vara att definiera vad som skall skyddas, dvs vad som är skyddsvärt.
- Det som bedöms vara skyddsvärt har oftast ett värde i sitt förhållande till någonting annat. Sådana förhållanden måste klarläggas och relateras till de grundläggande målen för organisationen och samhället i stort.
- Centrala forskningsfrågor:
  - Vad ser anställda i olika organisationer som skyddsvärt och hur ser de på relationer mellan det skyddsvärda?
  - Hur kan analyserna användas som ett stöd i utarbetandet av kontinuitetsplaner med vars hjälp organisationens mest centrala verksamheter kan fortgå vid en kris.

LUNDS UNIVERSITET

4. Naturrelaterade krissituationers frekvens och omfattning

- Det finns studier som visar att risken för trädfallning i en skog under en storm beror på hur mycket vatten som finns i marken.
- Vattenmängden kan ej mätas på alla platser, så för att skatta sårbarheten för en skog krävs förutom data även en statistisk modell som kan anpassas till datamängden.
- Vid avdelningen för matematisk statistik vid LTH pågår forskning kring ett nytt sätt att konstruera dessa statistiska modeller.
- Dessa modeller kan användas i en mängd praktiska sammanhang, bland annat vid studier av ozonmätningar som visas nedan.
- Extremvärden – dimensionera eller inte, t.ex. höga vattenflöden – enskilt och gemensamt ansvar? Långsiktig planering

LUNDS UNIVERSITET

5. Krishantering och hushåll

(Avhandling: Krishantering, hushåll och stormen Gudrun)

- En kunskapsöversikt över svenska stormar med särskilt fokus Gudrun och dess påverkan på hushåll.
- En kunskapsöversikt över katastrofforskningsfältet utifrån främst ett samhällsvetenskapligt perspektiv.
- En begreppsapparat och analysmodell för beskrivning och analys av hushålls krishanteringsförmåga och sårbarheter samt analys av externa aktörers samverkan med och stöd till utsatta hushåll i samband med större kriser och katastrofer.
- **Användbara resultat om hushållens och externa aktörers krishantering i samband med Gudrun.**

LUNDS UNIVERSITET

Några resultat från avhandlingen

- Kunskapen om hushålls sårbarheter och förmågor att hantera kriser är viktig att uppmärksamma och kanalisera till professionella samhällsaktörer på lokal, regional och nationell nivå.
- Samverkan mellan professionella och lokala samhällsaktörer gällande krisberedskap och krishantering bör utökas i syfte att förbättra det svenska krishanteringssystemet.

LUNDS UNIVERSITET

Strategier för att stärka hushålls krishanteringsförmåga - internt

- Sveriges krishanteringssystem myndighets- och organisationsinriktat.
- Krishanteringsförmågan omfattar även (särskilt) privata insatser – många aktörer som inte får gehör och utnyttjas till sin rätta.
- Lätt att fokusera för mycket på sin egen organisation – samordning och nätverk både inom och utanför organisation viktig.
- Myndigheter och professionella har begränsade resurser.
- Förebyggande även viktigt för individer och olika former av frivilliga organisationer, sockenråd och andra "privata" krafter m.m.

- - reservresurser värme, livsmedel, matlagning, vatten m.m.

- Mental förmåga – analytisk förmåga, scenariotänk, diskussioner om inträffade händelser, m.m.

- Externa relationer - medlemmars kontakter och medverkan i lokala aktiviteter, m.m.

6. Riskhantering på lokal nivå

- Lokal krishantering stor betydelse för den nationella krishanteringsförmågan – landsbygden starka engagemang med många drivkraftiga aktörer
- Problem för myndigheter att bemöta lokala engagemang – exempel socken i Småland
- Barriärer diffusa ansvarsförhållanden, byråkrati, lagstiftning och brist på materiella och ekonomiska resurser
- Krishanteringssystemet byråkratiskt och "top down"-styrt
- Gränsöverskridande riskhantering svårt med samordning mellan olika administrativa områden - regionala och kommunala, t.ex. vattenområden
- Kommunikation förbättras, metoder för Risk- och sårbarhetsanalys på lokal nivå utvecklas, tillvaratagande av lokala initiativ, frivilliga resursgrupper etc.

LUNDS UNIVERSITET

Vidare läsning

<http://www.friva.lucram.lu.se/publikationer>

<http://www.lu.se/forskning/avhandlingar-och-publikationer>

